

Monety

500-lecie wydania Statutu Łaskiego

Rewers: W centralnej części stylizowany wizerunek fragmentu drzeworytu przedstawiający króla Aleksandra Jagiellończyka siedzącego na tronie oraz kanclerza Jana Łaskiego trzymającego statut i tłok pieczętny. Powyżej tronu półkolem napis: 500-LECIE WYDANIA STATUTU ŁASKIEGO. W otoku stylizowane wizerunki 23 herbów: państwa, lenn i ziem składających się na Królestwo Polskie.

Projektant monety: *Roussanka Nowakowska*

nominał	100 zł
metal	900/1000 Au
stempel	lustrzany
średnica	21,00 mm
masa	8,00 g
wielkość emisji (nakład)	9.000 szt.

Awers: U góry wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Poniżej stylizowany wizerunek księgi ze zwisającą pieczęcią oraz napis: 100 Zł. Z lewej strony księgi oznaczenie roku emisji: 2006. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wizerunek kanclerza Jana Łaskiego trzymającego księgę. Z lewej strony na stylizowanej tablicy napis: 500-LECIE WYDANIA STATUTU ŁASKIEGO.

Projektant monety: *Roussanka Nowakowska*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	1.000.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-06, pod orłem napis: Zł 2 Zł, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Popiersie kanclerza Jana Łaskiego, z prawej strony stylizowany wizerunek księgi ze zwisającą pieczęcią. U góry półkolem napis: 500-LECIE WYDANIA STATUTU ŁASKIEGO.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rewersu: *Roussanka Nowakowska*

nominał	10 zł
metal	925/1000 Ag
stempel	lustrzany
średnica	32,00 mm
masa	14,14 g
wielkość emisji (nakład)	57.000 szt.

Awers: Z prawej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, z lewej strony wizerunek wagi. Poniżej stylizowany wizerunek księgi ze zwisającą pieczęcią oraz napis: 10 Zł. Powyżej orła i wagi oznaczenie roku emisji: 2006. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Polskiej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Projekt: DECORUM

W dniu 6 listopada 2006 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety upamiętniające 500-lecie wydania Statutu Łaskiego, o nominacjach:

- 100 zł – wykonana stemplem lustrzanym w złocie,
- 10 zł – wykonana stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł – wykonaną stemplem zwykłym w stopie Nordic Gold.

Jan Łaski herbu Korab był jednym z najwybitniejszych Polaków przełomu XV i XVI w. Urodził się w 1456 r. Nauki pobierał w szkole przykościelnej. Nie miał wyższego wykształcenia, nie jeździł też po nauki za granicę, jak wielu duchownych jego epoki. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1471 r. Około 1480 r. został członkiem kancelarii Krzesława z Kurozwęk, najwyższego sekretarza królewskiego, potem kanclerza, który z czasem wprowadził go na dwór Jana Olbrachta. W 1490 r., będąc już sekretarzem królewskim, był wysyłany na zagraniczne misje do Wiednia, Rzymu i Flandrii.

Wielka kariera Łaskiego rozpoczęła się w 1501 r., gdy na tron wstąpił Aleksander Jagiellończyk. Łaski został doradcą politycznym króla i zyskał jego zaufanie. W 1502 r. został mianowany sekretarzem królewskim, a rok później król wyniósł go na urząd kanclerza wielkiego koronnego. Miał duży wpływ na projekty nowych ustaw. Był współtwórcą ustawy zakazującej piastowania przez jedną osobę wielu urzędów i godności (było to przyczyną nadmiernego bogacenia się możnych i wzrostu ich znaczenia). W dużej mierze dziełem Łaskiego była też uchwała sejmu radomskiego z 1505 r. zwana *Nihil novi* (Nic nowego), mocą której nie można było ustanawiać nowych praw ani nowych podatków bez zgody króla, senatu i izby poselskiej.

Ufając kompetencjom Łaskiego, Aleksander Jagiellończyk polecił mu sporządzenie zbioru praw polskich. Potrzebę kodyfikacji prawa odczuwano w Polsce od dawna. Królewskie przywileje i statuty, konstytucje sejmowe, spisy prawa zwyczajowego, akta pokoju z Krzyżakami i unii z Litwą oraz inne prawa były bowiem znane tylko nielicznej grupie jurystów oraz kancelistów dworskich i ziemskich. W społeczeństwie znajomość prawa była bardzo słaba. W stosowaniu przepisów panował chaos, a przeciętny szlachcic nie mógł skutecznie dochodzić swoich racji lub bronić się przed oskarżeniem.

Opracowany przez Jana Łaskiego zbiór praw został ogłoszony drukiem w 1506 r. w oficynie wydawniczej Jana Hallera w Krakowie. Nosił tytuł *Commune incliti Poloniae regni privilegium constitutionem et indultum publicitus decretorum approbatorumque*

(Powszechny sławnego Królestwa Polskiego przywilej zatwierdzonych publicznie konstytucji, zezwoleń i dekretów). Zbiór ten, potocznie nazywany *Statutem Łaskiego*, składał się z dwóch części: pierwsza zawierała statuty, przywileje oraz inne źródła prawa polskiego i miała charakter urzędowy; część druga obejmowała przepisy prawa niemieckiego, m.in. *Weichbild* i *Zwierciadło saskie*. Statut Łaskiego nie wyczerpywał wszystkich norm stanowionych, ale pozwalał po raz pierwszy ogarnąć współczesnym zasób bogatego już ustawodawstwa, co przyczyniło się znacznie do pogłębienia znajomości prawa w Polsce.

Zaletą *Statutu* było wydanie go drukiem w wielu egzemplarzach. Miał on rangę urzędowego druku państwowego i jako taki otrzymał godną tego miana oprawę edytorską. Drukowany w formie *in folio* (czyli arkusza raz złożonego), odznaczał się elegancją, niemal wytwornością druku, któremu towarzyszyły wykonane na drzeworycie cztery ilustracje. Część nakładu została wydana na pergaminie, część na papierze. Egzemplarze Statutu miały być rozesłane do starostów i sądów ziemskich. Egzemplarz wzorcowy, oprawny w skórę i opatrzony pieczęcią wielką koronną, został złożony w Archiwum Koronnym w Krakowie (obecnie znajduje się w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie).

Ilustracje *Statutu* znamionuje wysoki poziom sztuki graficznej. Zarazem są nośnikami ważnych treści. Przedstawiają świętych Wacława, Wojciecha, Stanisława i Floriana jako patronów Królestwa Polskiego oraz drzewo genealogiczne Jagiellonów, tj. potomstwo Kazimierza Jagiellończyka i jego żony Elżbiety Habsburżanki. Wyobrażenia świętych symbolizują opiekę nad państwem i narodem oraz ich żywy kult w Polsce. Przedstawienie dynastii ma natomiast związek z dalekosiężnymi planami politycznymi Jagiellonów, zwłaszcza w kontekście ich rywalizacji z Habsburgami.

Część ilustracyjną *Statutu* dopełniają dwa przedstawienia Jana Łaskiego w akcie wręczenia królowi dokumentu do opieczętowania. Akt pierwszy odbywa się w komnacie i ma tylko dwóch aktorów – kanclerza i króla. Ten sam akt powtórzony jest wobec wielu widzów – obradującego Sejmu i Senatu, w otoczeniu wieńca 25 herbów państwowych, województw, ziem i lenn Królestwa. Herby mają ukazywać zasięg terytorialny władzy królewskiej i wyrażać zasadę jedności państwa w wielości jego ziem, które zespala centralnie ukazana osoba króla. Natomiast krąg senatorów i posłów to ciała przedstawicielskie społeczeństwa, reprezentujące demokrację szlachecką.

Wyrażony w ten sposób program ideowy *Statutu Łaskiego* uświetnia jeszcze pieśń *Bogurodzica*. Jej tekst włączono do zbioru

praw Królestwa Polskiego jako „pieśń ojczyznianą”, jak nazwał ją dziejopis Jan Długosz, pierwszy hymn Polski i Polaków. Nadaje to dziełu Łaskiego szczególnego znaczenia, podkreślając jego państwowy charakter.

Za rządów króla Zygmunta I Starego Jan Łaski uzyskał najwyższą godność w hierarchii kościelnej – arcybiskupstwo gnieźnieńskie i tytuł prymasa Polski (w 1510 r.). W związku z tym złożył też i ogłosił drukiem kodyfikację ustawodawstwa synodalnego prowincji gnieźnieńskiej. Był dwukrotnym koronatorem królowych polskich – kolejnych żon Zygmunta I – w 1512 r. Barbary Zapolyi i w 1518 r. Bony Sforzy. Zmarł 19 maja 1531 r. w Kaliszu. Upamiętnia go renesansowa płyta nagrobna z herbem Korab w katedrze gnieźnieńskiej.

Prof. dr hab. Stefan K. Kuczyński
Instytut Historii PAN

Wszystkie monety emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.